

"Titta nedåt inte uppåt"

Juha Leskelä ansvarig på Vapo Energi och till höger Jounni Satta, huvudentreprenör.

Sveriges största torv Tornedalen nu ha

Sållad stycketorv av högsta kvalitet levereras till Kalix och Haparanda.

Kvaliteten i första skörd av frästtorv kontrolleras av huvudentreprenören Jounni Satta

Juha Leskelä visar kvaliteten på växttorven som man skall börja arbeta med.

Korpikylä by, Haparanda kommun, augusti 2002

Tre mil norr om Haparanda i Tornedalen ligger myren Kartivuoma. Den kommer att vara Sveriges största torvproduktions myr när den är färdigordningställd mot slutet av året. Förra året genomfördes skörd på 110 hektar, i år arbetar man på 260 hektar och när allt är igång år 2003 blir produktionsytan drygt 600 hektar. Myren drivs av Vapo Energi AB ett dotterföretag till Råsjö Torv AB som i sin tur numer är ett dotterföretag till finska Vapo.

Mynen började förberedas något redan på 80-talet av ASSI Domänen men den togs aldrig i drift. Nu är den övertagen av Vapo Energi som är ett dotterföretag till Råsjö Torv AB som i sin tur numer ägs av finska Vapo.

– Vi började i februari år 2000 med iordningställande, berättar Juha Leskelä, ansvarig för verksamheten när vi besöker området en högsommardag i början på augusti.

– Det första vi fick lov att göra vara att bygga anslutningsväg till myren. Den grusvägen kommer

att förlängas så den når hela ytan. Vi skall också bygga en helt ny väg för uttransporterna så att de också kan gå under tjällossningstid.

– Det som håller tillbaka det projektet är att vi fortfarande väntar på tillstånd för grusutvinning. Så fort det är klart sätter vi i gång, säger Juha Leskelä.

– Redan 2001 tog vi första skörden och då fick vi iland cirka 30 000 kubilmeter frästtorv, då hade vi 110 hektar som möjlig yta. I år arbetar vi på 260 hektar. Vi kunde dock inte påbörja skörden förrän i början på juni.

Det dröjde nämligen innan vi fick trummorna till täckdikena på plats. Förmodligen kommer vi trots det klara 50 000 kubikmeter stycketorv. Dessutom försöker man ta in så mycket frästtorv som det bara går, man siktar på 25 - 30 000 kubikmeter.

– Då blir vi nöjda, säger Juha Leskilä.

Myren har fem nästan fyrkantiga delområden. Område tre, halva fyra och hela fem är i produktion. Område fem var i produktion redan förra året.

– Vi har också mycket hårda krav på t ex vatten utsläpp. Allt vatten inifrån myren pumpas med två stora pumpstationer till 2 stycken översilningsfält (18 respektive 10,8 hektar stora). Vi mäter utgående vattenmängd och tar också där vattenprover. Bättre är om kan klara sådant med naturlig lutning. Kartijokki, en liten bäck tar hand om vattnet ut från myren. Den leder sedan ner mot Torne älv.

Den höga miljöprofilen stärker torvens positiva miljöimage men lösningen är lite onödigt dyr. Närmsta stuga ligger drygt 2,5 kilometer från produktionsområdet. Så det är ingen som

torvproduktion i alvvägs framme

Tre mil norr om Haparanda ligger Korpilylä by som nu också inhyser Sveriges största torvproduktionsyta.

kan bli störd av motorbuller eller dylikt. Man frapperas faktiskt av hur tyst det är på myren. Står man 100 meter ifrån maskinerna så hörs de inte alls.

Olika kvalitet

Eftersom myren är så stor rymmer den torv av många olika kvaliteter. Det är bra tillgång av såväl växttorv som energitorv.

– Dessutom har vi märkt att användning av torv för häst och annan djurhållning också ökar igen. Det är här på Kartivuoma fullt möjligt att ta ut kunderna till speciella tegar där de själva kan se vilken torv som de kommer att få, perfekt kundservice tycker, Juha Leskilä.

Haparanda och Kalix Torv från Kartivuoma levereras framförallt till Haparanda och Kalix. På andra ställen, särskilt där man har kunder med större pannor kan man ta emot torv med stor andel finfraktion. Haparanda och Kalix däremot vill ha såld stycketorv med en fukthalt på 35 procent. Det klarar man lätt på Kartivuoma.

Sällningen kan ske vid flera tillfällen beroende på omständig-

heterna. För närvarande blir det en extra omlastning bl a för att vägen ännu inte är riktigt klar, men också för att man jobbar på en så pass färsk myr.

– Markant var också så lite skog som fanns här, säger Juha Lehtilä,

– Endast 30 - 35 hektar var skog av alla 600 hektar. Vi har därför inte behövt jobba med stubbortagning och liknande i någon större omfattning, en klar fördel.

Djupet i myren varierar något, medeldjupet är ungefär 2,5 meter. Från början var djupet betydligt större men den har sjunkit rejält efter dräneringen, uppemot en meter. Myren är också ganska ung så humifieringsgraden är inte den högsta.

Bakgrund

Finska Vapo öppnade en filial i Sverige sedan 1994. Då köptes Anttjärnsmyrans torvtäkt från Vattenfall. Den ligger vid Överkalix. Verksamheten lades i ett svenskt registrerat bolag Vapo Energi AB. År 2000 köpte Vapo aktierna i Råsjo Torv AB. Det bedömdes inte vara rationellt att då fortsätta med två bolag, så

därför köpte Råsjo Torv AB Vapo Energi AB som numer alltså ingår i Råsjo koncernen.

Vapo Energi AB har Karpivuoma (260 - 600 ha), Anttjärnsmyran (200 ha), i Överkalix, och en myr på 130 ha utanför Täreändö. Sedan har man också avtal med Bräcke avseende Toxmyran. Verksamheten drivs där direkt av Råsjo Torv AB.

Entreprenörer

Juha Leskilä är ansvarig för hela verksamheten här, såväl produktion som att kunderna får det de skall ha. Den faktiska produktionen sköts överlag av entreprenörer. Endast kontoristen och Juha Leskilä är anställda i bolaget.

– Vi försöker nyttja lokala entreprenörer så mycket som möjligt.

I år har vi tre huvudentreprenörer. En för varje mosse. I Överkalix Sten Karlsson - Björkfors Bioenergi AB, I Täreändö bor entreprenören på finska sidan och här kommer han från Pello.

Jounni Satta heter huvudentreprenören på Kartivuoma. Han har sex personer som arbetar un-

forts på sid 15

Basmaskinen under service. Den ägs av en entreprenörfirma som flyttar sig mellan mossarna.

Det är inte en gökunge som gapar utan hjullastaren som hungrigt väntar på uppdrag.

Den stora uppsamlaren i arbete.

DEN NYA
EKOLOGIN

En enkel idé.

Vi återvinner trä. Slutprodukten är träflis. En energirik råvara som används i värmeverk. Träflisen bränns och utvecklar värme. Koldioxiden som uppstår vid förbränningen tas upp av träden genom kolsyreassimilation. Ren energi som inte bidrar till växthuseffekten.

IQR. Lösningar för den nya ekologin.

Vill du veta mer om återvinning,
kontakta oss på telefon
0520 - 485 880 eller www.iqr.se

BRÄNSLET FINNS I SKOGEN

Vi ökar takten. 100 GWh mer
skogsflis kommande säsong.

Mätplatssystemet för energiredovisning

Ett hett system

- Obemannad invägning
- Kommunikation med förarterminaler, bilvägar och egna nätverk
- Hantering av biobränsle, sopor och reurpapper mm
- Säkerhetskopiering
- Support, service och förvaltning

SDC erbjuder dessutom programvaror för avräkning/fakturerings samt uppföljning av köp och försäljning.

För mer information om energiredovisning, kontakta produktansvarig Daniel Olsson
060-168724.

www.sdc.se

SDC

Vi vet hur Du får ut den bästa
nyttan av soLett biopellets.
Kontakta oss, vi är till
för Dig.

Tel. 0910-77 25 00
www.skekraft.se

Full fart i ilandkörningen av stycketorven på Kartivuoma.

forts från sid 13

der sig. De drar vagnar och stackar. Chaufförerna är såväl svenska som finska.

– Mossen ser väldigt bra ut och jag ser fram emot att utveckla produktionen. Bärigheten är bra men det finns vissa dåliga partier eftersom mossen är så ung, säger Jounni Satta, som har arbetat med torv sedan 1996.

– Stycketorven som är lagd motsvarar budget. Frästorven får bli vad det blir - dock så mycket som möjligt, säger han

Produktionsaggregaten ägs av Vapo under det att dragmaskinerna, traktorerna ägs av entreprenören. Det är det vanliga upplägget i branschen. Vissa uppgifter kan klaras med små traktorer, 75 hk kan klara t ex frästorvvändning under det att dragfordon för 28 kubiks vagn och lastare behöver 150 hk.

Huvudentreprenören äger några maskiner själv och sedan anlitar han i sin tur några underentreprenörer efter behov. På så sätt så sprider man riskerna och möjliggör samtidigt en hög kapacitet när det behövs. Till varje maskin hyrs också chaufförer in. Två eller tre man per traktor. Det är angeläget att hitta lokal personal men det är inte alltid lätt.

Vi träffar en av chaufförerna som för tillfället arbetar med ilandkörning avstycketorv.

Hur är det att jobba med torvskörd?

– Det är bra säger, svarar Karl Johan Niva och fortsätter

– Det är ett utmärkt sommar-

jobb för mig och min bror. Vi går i skolan i Haparanda resten av året. Eftersom vi bor i byn intill så passar det oss utmärkt. Det har blivit ganska många timmar så det är bra, tycker han. Mitt jobb är att köra traktor.

– Annars är det inte så lätt med sommarjobb, berättar Karl Johan Niva.

– De som finns är mest av typen grillkök och liknande för sommarturisterna.

Bra finess

– Här kan jag visa på en mycket effektiv detalj i vår strängläggare, visar Juha Lehtilä.

– Inmatningsbordet i superlastaren är hela Upp till 500 kubikmeter i timmen. Samma maskin kan också göra tegstackar.

Chauffören av den maskinen heter Sammi Keskitalo han bor i Kemi.

Vi ställer samma fråga till honom - hur är det att jobba med torv?

– Det är inget speciellt bara att köra, blir det kärnfulla svaret.

Förutom denna maskin kör han stycketorvuppläggare och stycketorvfräsare. Han bor varannan natt vid mossen och varannan natt hemma hos fru och barn.

Frästorvteknik

Metoden som används kallas Super Haku. Vid fint väder skrapas och vändes torven och samlas successivt i större strängar. När vädret blir sämre satsar man

Karl Johan Niva sommarjobbade chaufför från Korpilä by, framför sin traktor med stycketorvkärra.

Sammi Keskitalo chaufför av den stora superlastaren

på inkörning av materialet i strängarna. I de strängar vi ser ligger nu tre skördar.

Det viktigaste när man pratar effektivitet är förstås att se på hur mycket torv man får in per hektar och säsong. Men sedan måste man förstås ha andra mått när man diskuterar med entreprenörerna. Produktivitet per maskintimme osv. För stycketorv uppläggning så betalar man delvis i förskott, 85 procent och sedan blir det slutavräkning efteråt. Varje lass bokförs noga av den som kör lastaren, mängd klockslag och förare. Frästorv betalas inte i förskott.

Vi kommer in på en diskussion om villkoren för torvarbetet. Man är ju beroende av fint väder och därför undrar jag om man inte ofta går och tittar uppåt och oroar sig för morgondagen?

Svaret från Juha Leskilä blir: "Ni skall inte titta uppåt - Ni skall titta nedåt!" - annars kan man inte se med vad man jobbar.

Det är ett svar som väl visar på det fokus man har i arbetet. Det tjänar inte mycket till att gå och fundera utan det är arbete och snabb anpassning till rådande förhållandena som gäller.

*Text och bild
Lennart Ljungblom*